

JUBILEUM

ABONYI ANDREA TÍMEA

A kontrasztív fordításstiszika fáradhatatlan művelője

Cs. Jónás Erzsébet 60. születésnapjára

(The infatigable researcher of contrastive stylistics.
To the 60th birthday of Erzsébet Cs. JÓNÁS)

Cs. Jónás Erzsébet Nyíregyházán született 1950. január 29-én. Egyetemi tanulmányait 1973-ban fejezte be Debrecenben, a Kossuth Lajos Tudományegyetem magyar–orosz szakán. Ugyanez év szeptemberétől a nyíregyházi Bessenyei György Tanárképző Főiskola (ma Nyíregyházi Főiskola) Orosz Nyelv és Irodalom Tanszékének oktatója lett tanársegédi beosztásban, ahol húsz év elteltével, 1993-ban tanszékvezetőnek választották. Jelenleg is ebben a minőségben ugyanitt oktat és kutat.

A nyelvtudomány kandidátusa címet 1988-ban szerezte meg. Habilitációs védése 1998-ban történt a Pécsi Egyetemen. Egyetemi tanári kinevezését 1999-ben vette át. Az MTA doktora címet 2003-ban nyerte el.

Eddig nyomtatásban megjelent szakmai publikációinak száma 340: monográfiák és tankönyvek 22, szakfolyóiratban megjelent dolgozatok 227, idegen nyelven megjelent dolgozatok 91, szerkesztett kötetek 26, hivatkozások 229; előadásainak száma 175.

Cs. Jónás Erzsébet szakmai pályájának fő kutatási iránya a *műfordítás-elemzés*, a nyelvészet és az irodalom érintkezési határán a szépirodalmi szövegek kontrasztív fordításstisztikai vizsgálata. A nyelvtudománynak ezen a tudományközi területén multidiszciplináris módszerekkel dolgozik. A funkcionális stisztika, a szövegsemantika, a kognitív nyelvészet, a befogadásesztika eszközeit használja fel. Cs. Jónás Erzsébet első Csehovról írt fordításstisztikai munkáival a 70-es évek elején TDK-konferenciákon jelentkezett. Csehov drámái azóta is megmaradtak kutatásai legfőbb területének. Másik kiemelt helyen számon tartott témaköre Ratkó József orosz fordításai.

Monográfiákban és folyóiratokban publikált kontrasztív fordításstisztikai elemzései a következő témakörök köré csoportosíthatók: a XIX. századi orosz klasszikusok (Puskin, Lermontov, Tolsztoj, Csehov) és a XX. századi orosz költők, írók (Blok, Paszternak, Solohov, Viszockij, Jerofejev) magyar interpretációinak összevető fordításstisztikai elemzése; a kontrasztív stílus kutatás magyar nyelvi hozadékaként annak bemutatása, hogy Kosztolányi és Tóth Árpád drámafordításainak, Németh László prózafordításának, Ratkó József, Lator László, Pór Judit, Galgóczy Árpád versfordításainak, Spiró György drámafordításainak melyek a saját alkotói eszköztárból átemelt nyelvi, stílusbeli sajátosságai; magyar szerzők orosz fordításainak értékelése (Kölcsey, Ady, Örkény) az eredeti művek egyéni és korstílusának célnyelvi átadhatósága szempontjából. Ennek kapcsán vizsgálja a fordítás szövegsemiotikai egységeinek tartalmi változásait is.

Az említett témakörökben megjelent 340 munkára hazai és külföldi szerzők részéről eddig 229 hivatkozás történt. Cs. Jónás Erzsébet elemzései döntően a szöveg jelentésrétegeinek konkrét szintaktikai szerkezeti egységeihez, alakzataihoz, expresszív és emotív stilmáihoz kapcsolódnak. A szövegtan új lehetőségei által a nyelvészet és az irodalom érintkezési felületén találta meg a kapcsolódást kutatásaiban a kontrasztív fordításstiliztika, a kultúraszemiotika, a szövegszemantika lehetőségei, a hermeneutika és a kognitív nyelvészet felé is. Csehov dramaturgiája kapcsán a következő monográfiái jelentek meg: *A magyar Csehov* (1995), *Az orosz dialógus természetrajza* (1999), *A színpadi nyelv pragmatikája* (2000), a doktori eljárásra is benyújtott *Kontrasztív szövegszemantikai vizsgálatok* (2001). További könyvei az *Alakzatvizsgálat Csehov-drámák fordításaiban* (2005), *Alakzatok és trópusok a műfordításban* (2006), *Kettős portré villanófényben. Ratkó József Viszockij-fordításainak elemzése* (2008), „*Én írok levelet magának...*” címmel orosz nyelvű fordításstiliztikai tanulmánykötet (2009).

Cs. Jónás Erzsébet szakmai tevékenységének másik területe, melyet tanszékvezetőként és nyelvészként is fontosnak tart, a főiskolai szintű szlavisztika szak, ezen belül az orosz képzés megújítása, az orosz szakirány gyakorlatorientált, piacképes profilváltása. Ehhez szaktudományi háttérül többek között azok a könyvei szolgálnak, amelyek a számítógépes felhasználói nyelv, a kommunikáció, a szemiotika témaköréből jelentek meg: *Így működik a Word szövegszerkesztő (A humán informatika verbális kommunikációja)* (2002), *Mindennapi kommunikáció* (2004), *Ismerkedjünk a szemiotikával!* (2005). A magyar stilisztikai kutatásokat segítő *Alakzatlexikon* (2008, főszerk. Szathmári István) tizenöt, tanulmány terjedelmű szócikkének szerzője.

Oktatott tárgyai: az orosz nyelv morfológiája és szintaxisa, fordításstiliztika, kognitív szemantika, orosz nyelvű informatika, orosz kulturológia, kommunikációelmélet, a dialógus szövegtana, kognitív szemantika és szemiotika.

Jelentős feladatokat látott el a Nyíregyházi Főiskola jogelődjében, és jelenleg is több területen segíti a főiskola vezetésének munkáját. A Bessenyei György Tanárképző Főiskolán 1993-tól nyolc évig főigazgató-helyettes, majd a főiskolai integráció (2000) után rövid ideig megbízott tudományos rektorhelyettes, illetve kulturális és ifjúsági igazgató volt. 2001-től a Nyíregyházi Főiskola Szociális Bizottságának elnöke, a Bölcsészettudományi és Művészeti Kar tanácsának tagja. 2009-től ugyanott a Tudományos és Művészeti tanács elnöke, valamint a főiskola tehetséggondozó hallgatói szakkollégium tanárelnöke.

Az intézmény Professzori Tanácsának tagjaként fontos feladatának tartja, hogy támogassa a PhD-fokozatra készülő fiatal kollégákat. Számukra rektorhelyettesként évenkénti rendszerességgel konferenciát szervezett. 2000-ben beindította és négy éven át szerkesztette a *Doktorandusz füzeteket*, amelyek a fiatal tudósoknak főiskolai publikációs teret adtak. Szakdolgozatok, PhD, habilitációs és doktori értekezések rendszeres bírálója, gyakran szerepel tudományos eljárások bizottságában. Hazai doktori eljárásokban eddig 40 disszertáció bírálatára kapott felkérést. Külföldi doktori iskolák orosz témákból 14 alkalommal kérték fel opponensi vélemény írására. A Debreceni Egyetem Nyelvészeti doktori iskolájának egyik külső tagja. Vizsgáztat a pécsi, a budapesti doktori iskolákban is. Több kutatócsoportban vesz részt: tagja az ELTE Mai Magyar Nyelvi Tanszéke mellett működő *Stíluskutató munkacsoportnak*, a Debreceni Egyetem Szlavisztikai Intézet *Metainformációs kutatócsoportjának*.

Számos tudományos szakmai testületnek, így a MTA Köztestületének, a Magyar Alkalmazott Nyelvészek és Nyelvtanárok Egyesülete (MANYE) országos választmányának, a MTA I. Osztálya Alkalmazott Nyelvészeti és Fordításelméleti Munkabizottságának, a Magyar Nyelvtudományi Társaságnak, a Magyar Olvasástársaság Egyesületének, a Tudományos Ismeretterjesztő Társulat (TIT) nyíregyházi választmányának, a Modern Filológiai Társaság választmányának, a Magyarországi Egyetemi Tanárok Egyesületének, a Magyar Szemiotikai Társaságnak, az Élő Nyelvek Tanárai Nemzetközi Szövetségének (FIPLV) tagja; a Magyarországi Orosztanárok Egyesületének (VAPRJAL) alelnöke; a Szabolcs-Szatmár-Bereg Megye Tudományos Testület Nyelvtudományi Munkacsoportjának elnöke; a Magyar Akkreditációs Bizottság (MAB) Bölcsészettudományi Bizottságának tagja. Ezenkívül a *Fordítástudomány*, a *Nyelv*Infó*, a *Translatologica Pannonica* folyóirat szerkesztőbizottságának tagja, továbbá számos országos tudományos konferencia-kiadvány lektora és szerkesztője.

Előadásaival (175) rangos nyelvész kongresszusokon szerepel. Rendszeres meghívott előadója Moszkva, Szentpétervár, Riga, Sziktivkár, Irkutzk konferenciáinak. Több ízben adott elő a fordításstilisztika különféle kérdésköréről Párizsban a Sorbonne-on, Hamburgban, Freiburgban, az FIPLV élő nyelvek tanárainak kongresszusain, Finnországban Joensuu és Savonlinna egyetemeinek fordítói karán, Szófiában, Várnában, Pozsonyban, Rzeszowban, Eperjesen, Ungváron, Nagybányán nyelvészeti konferenciákon.

Munkásságát több kitüntetéssel is elismerték: 1983-ban miniszteri dicséretet kapott, 1988-ban megkapta a Kiváló Munkáért kitüntetést, 1995-ben és 2003-ban a TIT Aranykoszorús Jelvényét, 1998-ban Nyíregyháza Megyei Jogú Város Önkormányzatának „Oktató-nevelő munkáért” kitüntetését. Az orosz kultúra és az orosz–magyar kulturális kapcsolatok ápolásáért 2000-ben – Magyarországon harmadikként – vehette át a moszkvai Puskin Intézet legmagasabb kitüntetését, a *Puskin Érmét*. Ugyanebben az évben kapta meg a „Pro Discipulis Academiae”, a Hallgatói Önkormányzati Testület legmagasabb, „Az iskola neveltjeiért” díját a hallgatói önkormányzat segítségével. 2006-ban a Nyíregyházi Főiskola „Tudományért – művészetért” díjjal ismerte el munkásságát.

Kiváló szakember, aki tekintélyre tett szert nemcsak a hazai, hanem a nemzetközi tudományos életben is. Cs. Jónás Erzsébet mindig segítőkész, empatikus, toleráns, közvetlen és nem utolsósorban emberséges. Észrevételei, értékes szakmai tanácsai mások munkájának csak javára válhatnak. Olyan ember, aki szerénységéről és jóindulatáról ismert, amivel kivívta kollégái elismerését és tiszteletét.

Én 1994-ben ismertem meg a professzor asszonyt, mikor elkezdtem (akkor még) a Besenyei György Tanárképző Főiskolán tanulmányaimat orosz–ukrán szakon. Igaz, csak a második évfolyamon volt először szerencsém az óráit látogatni, amikor orosz fordításstilisztikát tanított nekünk. Harmadik évfolyamon orosz nyelvészeti (Az orosz ige) órákon találkoztunk, illetve végzős korunkban már orosz szintaxist és más speciálkollégiumot is tartott. Őszintén elmondhatom, hogy hallgatóival szemben mindig is nagyfokú humánusmot, megértést, türelmet és toleranciát tanúsított, és ez így van a mai napig. Soha nem láttam dühösnek, türelmetlennek, olyan embernek, akitől rettegniük kell a hallgatónak. Épp ellenkezőleg, mindig nagyon barátságos, kedves és közvetlen volt, és kellemes, szinte családias hangulatot teremtett maga körül a gyakorlati órákon, illetve az előadásokon. Mikor tanáregédként 1999-ben a Nyíregyházi

Főiskola Ukrán és Ruszin Filológiai Tanszékére kerültem, Cs. Jónás Erzsébet az elsők között volt, aki felajánlotta, hogy kollégaként tegezzem. Ez számomra igen nagy megtiszteltetést jelentett, annál is inkább, mivel ekkor még a szegedi József Attila Tudományegyetemen végeztem a tanulmányaimat. Mindig is egyenrangúként kezelt, soha nem érezte velem „feljebbvalóságát”.

Kedves Erzsike! Kívánok jó egészséget, sok erőt és további sikereket a tudományos és oktatói tevékenységedhez. A jövőben is maradj követendő példakép mindannyiunk számára. Is-ten éltesen sokáig!

TINTA KÖNYVKIADÓ

A MAGYAR NYELV KÉZIKÖNYVEI 16–19.

16. FERCSIK ERZSÉBET – RAÁTZ JUDIT
KERESZTNEVEK ENCIKLOPÉDIÁJA

A leggyakoribb női és férfinevek
440 oldal, 4990 Ft

17. HAJDÚ MIHÁLY
CSALÁDNEVEK ENCIKLOPÉDIÁJA

Leggyakoribb mai családneveink
552 oldal, 4990 Ft

18. BÁRDOSI VILMOS
MAGYAR SZÓLÁSOK, KÖZMONDÁSOK

Értelmező és fogalomköri szótára
992 oldal, 6990 Ft

19. RÁCZ JÁNOS
NÖVÉNYNEVEK ENCIKLOPÉDIÁJA

Az elnevezések eredete, a növények kultúrtörténete és élettani hatása
816 oldal, 5990 Ft

Megvásárolhatók a kiadóban:

TINTA KÖNYVKIADÓ, 1116 Budapest, Kondorosi út 17.

Tel.: (1) 371-0501; Fax: (1) 371-0502

E-mail: info@tintakiado.hu; honlap: www.tintakiado.hu